

Kristina CIVINSKIENĖ

DŽIAUGSMO DAILININKAS

PRANO GAILIAUS (1928–2015) KŪRYBA

Pranas GAILIUS (1928–2015) paliko Lietuvą būdamas 16 metų. Gyvendamas ir kurdamas Prancūzijoje, jis tapo vienu garsiausių lietuvių dailininkų pasaulyje. Tačiau Lietuvoje jo paroda įvyko tik 2004 m., gana atsitiktinai Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus direktoriui Osvaldui Daugeliui sutikus dailininką Paryžiuje. Nuo tada jo parodų rengimu ėmė domėtis ne vienas jų organizatorius. Dailininkas turėjo unikalų gebėjimą sudominti žiūrovą, pašnekovą, nors niekada nesistengė sukurti ilgaamžių kūrinių. Jis visada pabrėžė savo lietuvišką kilmę. Vaikystės Lietuvoje prisiminimai įspaudė jo kūriniuose ilgesingą minorinę gaidą, o prancūziškas modernizmas suteikė darbams originalumo. Apie Prano Gailiaus kūrybą rašo dailėtyrininkė Kristina CIVINSKIENĖ.

AN ARTIST OF JOY. THE ART OF PRANAS GAILIUS (1928–2015)

Pranas GAILIUS (1928–2015) left Lithuania when he was 16 years old. Living and painting in France, he became one of the most famous Lithuanian painters abroad. Despite this, however, his works were only exhibited in Lithuania in 2004, after Osvaldas Daugelis, the director of the National M.K. Čiurlionis Art Museum, accidentally met the painter in Paris. Since then, quite a few institutions have been interested in his exhibitions. The painter had a unique ability to captivate his audience, despite not being able to produce any long-lasting work. He always emphasised his Lithuanian origins. The memory of his childhood in Lithuania printed a melancholy minor key on his works, while French Modernism imbued them with originality. The art critic Kristina CIVINSKIENĖ writes about the work of Pranas Gailius.

Kristina Civinskienė, Nathalie Gailius ir Iveta Dabašinskienė pasirašius darbų skolinimo parodai aktą. Sannes, Roque Colombe. Edivido ŽUKO nuotrauka

Lietuvos dailės egzilyje prancūziška pakraipa visada atrodė patraukli dėl unikalios prancūzų modernizmo ir savos tradicijos mišinio. Tokia adaptuota prancūziškojo ekspresionizmo stilistika menotyrininkų yra siejama net su tam tikra magija¹.

Kokį susidomėjimą kelia Prancūzijoje kūrusių dailininkų kūryba, galima buvo matyti Mykolo Žilinsko dailės galerijoje vykusiose parodose: „Lietuviai Paryžiuje“ (2010)², „Sveikas, Paryžiau!“ (2014)³. Ne mažiau dėmesio sulaukė ir dabartinių prancūzų ekspresionizmas (2017)⁴.

Prancūziška dailės kryptis įdomi ne tik dėl Paryžiaus, kaip XX amžiaus kultūros ir meno sostinės, bet ir dėl naujai atrastų jame kūrusių Lietuvos dailininkų. Nors apie lietuvių išeivių kūrybą žinios pradėtos rinkti dar sovietmečiu, kai svetimon vieton istorijos kataklizmų nublokšti lietuviai ėmė dovanoti Lietuvai savo darbus muziejams⁵, tikroji pažintis su svetur kūrusių dailininkų darbais prasidėjo tik atgavus nepriklausomybę. O su Prancūzijos lietuviais – tik po 2000-ųjų.

Pranas Gailius (1928–2015) – vienas garsiausių pasaulyje lietuvių išeivių dailininkų, kurį Lietuva atrado gana vėlai. Gimtajame krašte pirmąkart jo kūryba buvo parodyta tik 2004 metais. Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis sutiko Gailių Paryžiuje, po to, kai 2000-aisiais jis išgarsėjo kaip daugelio Paryžiaus bažnyčių apipavidalintojas. Kardinolo ir Paryžiaus arkivyskupo Jeano-Marie Lustiger užsakymu jis išpuošė Šv. Sulpicijaus, Šv. Roko, Saint-Germain-des-Prés bažnyčias tapyba, tekstais ir religine simbolika. Apsilankęs Gailiaus studijoje, muziejaus direktorius susidomėjo jo kuriamą grafika. Taip spaudos atgavimo šimtmečiui 2004-aisiais Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje buvo surengta dailininko autorių knygų paroda „Iš lietuviškų minčių ir žodžių“. Paroda vyko gegužės mėnesį⁶, kaip tik tuo metu, kai Gailius iš studijos Paryžiuje kraustydavosi į studiją Provanse. Nenorėdamas ir negalėdamas blaškytis, dailininkas į parodą neatvyko.

Po metų retrospektyvinė Prano Gailiaus paroda „Pranas: vaizdinės abstrakcijos“ buvo surengta Lietuvos dailės muziejaus Radvilų rūmuose, o paskui ir dailininko gimtojo miesto – Mažeikių muziejuje⁷. Tąkart Gailius dalyvavo savo parodos atidaryme, ir tai buvo pirmas jo sugrįžimas į Lietuvą po pasitraukimo per karą prieš daugiau nei šešiasdešimt metų. Tada išleistas ir pirmasis dailininko kūrybos katalogas. Minimalistinį jo viršelį sukūrė pats autorius⁸.

Dar viena Gailiaus paroda dailėtyrininkės Reginos Urbonienės, rašytojo Valdo Papievio ir kultūros atašė Paryžiuje dirbusios Mėtos Mikelaitytės iniciatyva surengta Prancūzų kultūros centre 2008 metais. Nuo tada dailininko parodos (jis pats – ne visada) Lietuvą aplankydavo kasmet.

Prie Prano Gailiaus dirbtuvių. Sannes, Roque Colombe. Kristinos CIVINSKIENĖS nuotrauka

2009-aisiais tapybos ir grafikos parodą „Jautrūs paviršiai“ „Arkos“ galerijoje surengė galerijos „Menų tiltas“ direktorius Edvidas Žukas. Galerija „Menų tiltas“ finansavo ir dokumentinio filmo apie Gailių sukūrimą⁹. Kiek vėliau, 2011-aisiais, dailininko kūryba buvo įprasminata Simonos Makselienės ir Meno rinkos agentūros iniciatyva išleistame solidžiam darbų kataloge „Pranas“¹⁰.

2010 metais į Prano Gailiaus ankstyvosios kūrybos parodą „Vario metamorfozės“ pakvietė galerija „Kunstkamera“. 2011-aisiais „Ramybės galerijoje“ Palangoje, kur dalyvavo ir dailininkas, vyko paroda „Metamorfozės“, 2012 – vėl galerijoje „Kunstkamera“ buvo rodytas ankstyvosios Gailiaus tapybos ciklas „Liuksemburgo sodai“, o 2013 – ankstyvųjų darbų paroda „Pradžios pradžia. Pranas Gailius“.

Dar kartą į Lietuvą Gailius atvyko 2013 metais. Tai buvo specialiai Palangos „Ramybės galerijai“ surengta paroda „Les Roses pour Palanga“ („Rožės Palangai“). Šią ekspoziciją inicijavo Edvidas Žukas ir Valdas Papievis.

2014 metais Edvidas Žukas vėl pakvietė į Gailiaus parodą LDS galerijoje „Arka“. Parodos pavadinimą padiktavo dailininko darbas „Ešerio noras“ („Un rêve de pershe“). Joje buvo eksponuojami Gailiaus kūriniai iš svarbiausių ciklų: „Musė“, „Jautrus paviršius“ ir „91-oji Dovydo psalmė“. Tais pačiais metais galerijoje „Menų tiltas“ vėl vyko Gailiaus paroda „Abstraktus vizualumas. Retrospektyva“.

2015 metais Kazio Varnelio namuose-muziejuje atidaryta retrospektyvinė, o galerijoje „Kunstkamera“ – 1985–1986 metais tapyto ciklo „Šešėlio aukštuma“ parodos.

Taip pat Pranas Gailius buvo nuolatinis pasaulio ir Prancūzijos lietuvių parodų dalyvis.

2016 metais Mažeikių muziejuje atidaryta graviūrų paroda jau buvo skirta tapytojui, grafikui Pranui Gailiui atmin-

ti. Parodos atidarymas sutapo su pirmosiomis dailininko mirties metinėmis.

Dailininko 90-ąsias gimimo metines jau paminėjo Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus M.K. Čiurlionio memorialinis muziejus. 2017-ųjų pabaigoje atidaryta autorinių Prano Gailiaus grafikos knygų „Lietuviška siuita“ (1967–1968) ir „Antroji lietuviška siuita“ (1986) atspaudų paroda. 2018 metų pradžioje galerijoje „Kunstkamera“ eksponuoti Prano Gailiaus „Sielrankšluosčiai“. Vienu iš programos „Marijampolė – 2018 metų Lietuvos kultūros sostinė“ renginių irgi tapo Prano Gailiaus paroda. Beatricės Kleizaitės-Vasaris menų galerijoje atidaryta dailininko paroda „Aš atvirom akim pasaulį gyvenau“. 2018-ųjų pabaigoje Gailiaus darbų retrospektyvinę parodą išvysime Mykolo Žilinsko dailės galerijoje.

PRANO GAILIAUS ANGELAI SARGAI

Kaip matyti iš Lietuvoje gana gausiai vykusių Prano Gailiaus darbų parodų, juo domėjosi ne vienas galerininkas ir kuratorius. Dailininkas turėjo unikalų gebėjimą sudominti žiūrovą, pašnekovą, nors niekada nesistengė kurti ilgaamžių kūrinių. „Jeigu žmonės tikisi gauti turto iš mano darbų, tai tegul jie mano paveikslą neperka. Jie neatras jokio turto. Kadangi mano paveikslai yra kaip žmonės. Jie sutirps, sulūš arba sutrupės. Gailiaus paveikslus gali turėti žmonės, kuriems patinka pats Gailius“, – sakė autorius¹¹. Jo energija, vitališkumas, charizma viliojo kūrybos gerbėjus, taip tarsi kompensuodama gan sudėtingus jo biografijos momentus.

Gailius užaugo be tėvų. Tėvas mirė, kai Pranui nebuvo nė dvejų. Su mama artimo ryšio taip pat nepatyrė. Pasak dailininko, „ji mane maitino krūtimi iki dvejų metų, o paskui paliko

Pranas GAILIUS. *La Garrigue* (Išdžiūvusi pieva). 1957.
Drobė, aliejus. 80 x 65 cm. Nathalie Gailius nuosavybė.
Audriaus KAPČIAUS nuotrauka

Pranas GAILIUS. *Incablock* interpretacija. XX a. 7 dešimt.
pabaiga. Drobė, aliejus. 76 x 65 cm. Nathalie Gailius nuosavybė.
Audriaus KAPČIAUS nuotrauka

tolimiems giminaičiams¹². Per karą Prano ir mamos keliai visiškai išsiskyrė. Bėgant nuo fronto į Latviją, jį, dar paauglį, paėmė kasti kareiviams apkasų. Liepojoje būsimasis kūrėjas prabuvo iki 1943 metų. Iš ten buvo išvežtas į Vokietiją. Pabuvęs keliuose lageriuose, 1944-aisiais atsidūrė Strasbūre. Tai, pasak Gailiaus, „buvo pagreitinto formavimo mokykla“¹³.

Savo motiną jis sutiko tik 1963 metais Čikagoje, kur ji gyveno pabėgusi nuo karo, buvo ištekėjusi ir turėjo antrą vaiką. Simonai Makselienei dailininkas pasakojo: „Vienu gyvenimo tarpsniu labai dažnai skrisdavau į Ameriką. Dažniausiai apsisitodavau pas savo motiną ir nuolatots tarsi kažko iš jos laukdavau. Tik niekada nieko nesulaukdavau. Tas trūkumas taip ir liko“¹⁴.

Įsikabinti į gyvenimą, tapti menininku Gailiui padėjo svetimi žmonės. Strasbūre Praną globojo kunigas Jonas Krivickas. Nutaręs tapti Fernand'o Léger mokiniu, jis 1950 metais paprašė kunigo pinigų kelionei į Paryžių ir netrukus pradėjo mokytis pas žymųjį modernistą.

Pirmąją personalinę parodą Paryžiuje, „Galerie du Haut Pavé“, Gailiui padėjo surengti vienuolis dominikonas tėvas Valée. Jam priklausiusi galerija globojo jaunos menininkus. Galerijos veiklos istorijoje nurodoma, kad Prano Gailiaus paroda įvyko 1954 metais¹⁵. Palankūs atsiliepimai spaudoje bei televizijoje atvėrė kelią į pripažinimą. Paskui – viena po kitos parodos Berlyne, Miunchene, Štutgarte, Tokijuje, Ženevoje, Liuksemburge, Čikagoje, Geteborge. Pirmojoje parodoje pasirašęs vardu Prānas (Pranas Gailius, dit Prānas), įtvirtino jį kaip meninį slapyvardį.

Gailių kaip menininką labai palaikė žmona Monique. Todėl ypač skausmingai jis išgyveno jos ankstyvą netektį: „po jos mirties 1977 m. mano kūryba sustojo. Metus buvau prapuolęs“¹⁶. Atsigauti padėjo žmonos bendradarbiai: „Ačiū Dievui, mano žmona buvo labai populiari, mylima savo darbe, tad jos bendradarbiai man padėjo“¹⁷. Pompidou centre, kur buvo eksponuojamos Gailiaus knygos „Pirmoji lietuviška siuita“ ir „Jūra“ pagal Oskaro Milašiaus eiles, dailininkas susipažino su kuratoriumi, kuris buvo vertęs Omaro Chajamo rubajus. Gailių Omaro Chajamo tekstai įkvėpė sukurti „Gražiuosius Rytus“ („D'un bel Orient“)¹⁸.

Ir vėliau dailininko gyvenimo kelyje vis atsirasdavo jo kūrybos pakeleivių, gyvenimo pagalbininkų. Iš tiesų tai būdavo abipusė pagalba. Žmonės, bendravę su Gailiumi, dalijosi žiniomis, patirtimi ir turtino savo emocinį ir intelektualinį bagažą. Dailininkas buvo labai apsiskaitęs. Jį maitino XIX a. pabaigos–XX a. pradžios prancūzų literatūra. Joje jis ieškojo minčių apie gėrį, grožį, meilę. Taip pat svarbi jo gyvenimo dalis buvo muzika. Gailius turėjo daug draugų muzikų. Būtent muzika paskatino jį dailėje įterpti folklorinius motyvus¹⁹.

Nuo 2006–2007 metų jo bičiuliu ir globėju tapęs galerininkas Edvidas Žukas, dailininkui davęs priesaiką rūpintis jo vaikais, prisimena, kaip jis sakydavo: „Turėdamas mano kūrinį namuose, tas žmogus niekada nebus vienišas. Mes visą laiką būsimė kartu. Tegu jis grįžta namo po darbo, pavargęs, išsipila škotiško viskio, raudono vyno – pabendraukime, pakalbėkime. Juk čia – mano siela“²⁰. Nes iš tiesų Gailiaus kūriniai primena ne tik bendravimo akimirkas. Jie pasakoja jo gyvenimą.

PRANO KŪRYBA – JO BIOGRAFIJA

Tarp daugybės Prano Gailiaus kūrinių yra keturi tapybos darbai, pavadinti „Scène de la vie de Pranas“ („Prano gyvenimo scena“). Visa jo kūryba vaizduoja jo gyvenimą. Gailius pats taip ir sakė: „Mano menas yra mano biografija“²¹. Dailininkas kūrė ciklais, kurie atspindi jo mintis ir požiūrį į gyvenime vykstančius procesus.

Gailius buvo grafikas, tapytojas, taip pat kūrė skulptūras. Baigęs tapybos studijas pas Léger, nuo 1955 metų Vytauto Kasiulio paskatintas Aukštojoje nacionalinėje dailės mokykloje (*Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts*) mokėsi grafikos. Susidomėjęs raižymo varyje eksperimentais, XX a. septintajame–aštuntajame dešimtmečiais daugiau kūrė grafiką. Taip atsirado ciklai „Métamorphoses“ („Metamorfozės“, 1958–1969), „Profil expression“ („Profilio išraiška“, 1963). Vėliau vienodai dėmesio skyrė ir kitoms dailės rūšims. Įdomu, kad tą pačią temą Gailius neretai plėtoja grafikos ir tapybos darbuose. Pavyzdžiui, „Incablock“, spalvotame medžio ir linoraižinių bei aliejaus ant popieriaus cikle (1972) ar spalvotame medžio ir linoraižinio bei akrilo ant popieriaus cikle „Eagle Lake Story“ („Erelio ežero istorija“, 1979–1981).

Dailininko, kaip ir daugumos jaunųjų autorių, kūrybos pradžia persmelkta kitų dailininkų įtakų. Cézanne'o, Picaso, Léger komponavimo, figūrų modeliavimo braižo aptinkama ankstyvojoje kūryboje – natūrmortuose, paryžietiško gyvenimo, keliaujančių artistų scenose.

Vis dėlto savitą stilių Gailius atrado gana anksti. Jis akcentavo, jog pas Léger mokėsi ne tapyti, o galvoti, kaip reikia tapyti: „Léger mokė ne kopijuoti, o ieškoti savo stiliaus“²². Jau po 1952-ųjų kurtuose darbuose iš žymių dailininkų įtakų lieka tik kontūrai. Figūros įrėminimą ar ryškesnį brūkšninį akcentą Gailius taikė cikluose „Georgikos“, (1957–1959), „Pano elegijos“ (1952–1958), „Liuksemburgo sodas“ (1952–1958).

XX amžiaus šeštojo dešimtmečio viduryje Prancūzijoje išpopuliarėjusi „naujojo ekspresionizmo“ banga pagavo ir Praną. Jis pradėjo tolti nuo figūratyvumo. Daiktiskumą ėmė keisti abstrakcijos. Tačiau svarbiausia tai, kaip Gailius suvokė vaizdinės abstrakcijos būtinybę. Jis kūrinyje akcentavo plastiką, o realizmą vadino įkalinančiu ir prislegiančiu vaizduote²³. Kūrinyje jam svarbiausia buvo jausmas, o meno paskirtį įvardijo kaip jautrumo pasidalijimą: „Kada jausmai pereina į tapybą-plastiką, jie [tampa] energija, kuri veikia formas, linijas ir kuri nustato ritmą ir t. t.; vienu žodžiu, kuri stato paveikslą, kaip kad statomas namas“²⁴. Taigi dailininko kūriniai vienas nuo kito skiriasi perduodama energija.

Cikle „Surface émue. Serie de ville d'Avray“ („Jautrus paviršius. D'Avray miesto serija“), kurtame 1965–1977 metais, matomos spalvingos, džiaugsmingos, netgi siautulingos stilizuotų vaizdų kompozicijos. O 1986–1995-aisiais kurtame taip pat pavadintame cikle „Surface émue“ („Jautrus paviršius“) Gailiaus emocinė būseną labiau abstrahuota, darbuose daugiau rimties. Akrilu ant kartono kurtuose darbuose „Adret“ („Saulėkaitoje“, 1998–2004) jaučiama saulės išdeginta gamta. O štai cikle „Hauteur d'ombre“ („Šešėlio aukštuma“, 1985–1986) – gaivi vėsa.

Pranas GAILIUS. *Scène de la vie* (Gyvenimo scena).
XX a. 9 dešimt. Drobė, aliejus. 53,5 x 65 cm.
Nathalie Gailius nuosavybė.
Rimantės ROPYTĖS nuotrauka

Dailininkas sakė, kad visus jo darbus galima vadinti jautriais paviršiais. Nes visuose jis jautriai vaizduoja skirtingas emocines būsenas. Tačiau viena būseną buvo nuolatinė. Gailiaus darbai balansuoja tarp spaudimo ir išsilaisvinimo. Apie vieną grafikos ciklą – „Intra muzros“ (1965) – autorius sakė, jog tai „Nerimo šokis. Nerimo, kuris tave spaudžia, ir iš to nerimo sprogstą gyvybę, džiaugsmas“²⁵. Šį nerimstantį laisvės poreikį dailininkas pabrėžė visame kūrybos procese. Jis niekada netapė ant molberto, o tik stovėdamas basomis, pasidėjęs popieriaus lapą ant stalo. Darbų nerėmindavo, taip leisdamas jiems kvėpuoti.

Nerimo ir ilgesio jausmą darbuose menotyrininkai sieja su dailininko biografija. Pasak Antano Andrijausko, „geriausi Gailiaus kūriniai intymūs, kupini sudėtingos intelektualinės biografijos pėdsakų. Juose daug tragizmo, atsigręžimo į savo vidinius išgyvenimus, našlaitškumo jausmo“²⁶. Balansavimas tarp jautrių prisiminimų ir naujų, dinamiškų gyvenamosios vietos gamtos impulsų paliko pėdsaką visoje Gailiaus kūryboje – ar tai būtų nostalgija vaikystei Lietuvoje (tapybos ciklas „Peinture du Hameau“ – „Vienkiemio tapyba“, 1981), ar nauji įspūdžiai Kanadoje (ciklas „Eagle Lake Story“ – „Erelio ežero istorija“, 1979–1981).

Paskutiniuosius beveik porą dešimtmečių Pranas Gailius kūrė tarp Paryžiaus ir Provanso. Roque Colombe, netoli miestelio Sannes, jis nuomojosi dirbtuvę. Netoli jos, šiek tiek paėjus, buvo matyti Šv. Viktorijos kalnas (*Mont Sainte-Victoire*) prie Ekso (*Aix-en-Provence*). Postimpresionistą Paulį Cézanne'ą įkvėpęs gamtos vaizdas veikė ir Gailių. Gyvenant tokioje vietoje buvo neįmanoma netapyti. Ten jo kūrybą vainikavo 2004-aisiais pradėtas ciklas „Musé“ (darytas iki gyvenimo pabaigos) pagal neparašytą Witoldo Gombrowicziaus (1904–1969) pjesę „Musé“. Šis ciklas tarsi apjungė visus Gailiaus kūrybos laikotarpius, jaunystėje lankytas kaligrafijos pamokas ir perėjimą iš realizmo į abstrakciją. Taip pat išgyventas būsenas – nuo kančios iki išsilaisvinimo džiaugsmo.

MATYTI IR NEMATYTI DARBAI

Nuo 2004 metų vykstančiose Gailiaus darbų parodose buvo galima susipažinti su daugeliu jo kūrybos etapų. Bene dažniausiai yra rodomas Pagal Oskaro Milašiaus eiles sukurtos dailininko knygos: „Livre premier de la suite lituanienne“ („Pirmoji lietuviška siuita“, 1968), taip pat „La Mer“ („Jūra“, 1970), „Deuxièmes suite lituanienne („Antroji lietuviška siuita“, 1986), „D’un bel Orient“ („Gražieji Rytai“, 1980).

Buvo galima susipažinti ir su spalvotu medžio ir linoraižinio bei tapybos ant popieriaus ciklu „Incablock“ (1972), 1998–2004 metų ciklo „Adret“ darbais.

Rečiau matyti ankstyvieji Gailiaus darbai bei ciklai „Eagle Lake Story“ („Erelio ežero istorija“), „Verte envie“ („Žalias noras“) ar išskirtinai kitokie savo stilistika „Sielrankšluosčiai“. Akrylu ant kartono 1987 metais sukurti darbai abstrahuotomis ekspresyviomis raiškos formomis atkartoja lietuvių liaudies drožybos ar tekstilės elementus bei spalvinius derinius.

Lietuviška tematika Gailiaus darbuose yra viena įdomiausių. Juk dailininkas Lietuvoje praleido tik vaikystę, o kaip menininką jį suformavo Prancūzija. Tačiau jis niekada neatsisakė lietuviškos tapatybės. Priešingai, kaip sako Valdas Papievis, „lietuviški vaikystės prisiminimai (baltas takas, vedantis link Ventos, ešerio šešėlio virpėjimas jos giliam vandeny, margaspalvės sekmadienio mišios) bei mūsų liaudies menas jam tebelieka vienu svarbiausių įkvėpimo šaltinių“²⁷. Palaikyti ryšį su Lietuva Gailiui padėjo kelionės į JAV, Kanadą, kur susitikdavo su ten gyvenančiais lietuviams. Taip pat jis bendravo su bibliografu, kolekcininku Vladu Žuku, kuris jam siūsdavo liaudies meno pavyzdžių. Todėl dailininkas niekada nepasigedo Lietuvos. Ilgėjosi tik vaikystės Lietuvoje. Tas ilgesys išpaudė jo kūrinuose minorinę gaidą, o prancūziškas modernizmas suteikė darbams originalumo.

Vis dėlto Gailių reiktų vadinti labiau džiaugsmo, o ne liūdesio dailininku. Tai liudija 1991 metais sukurta ciklas „Le psaume 91 de David“ („91-oji Dovydo psalmė“). Jame dailininkas sujungė tapybą, grafiką, kaligrafiją, koliažą. Mišria technika sukurti didžiulio formato darbai (kai kurie siekiantys ir du metrus) išaugo iš pradinio „Dailininko knygos“ sumanymo. Jie įdomūs dar ir todėl, kad atskleidžia Gailiaus optimistinį požiūrį į gyvenimą. 91-oji psalmė yra džiaugsmo giesmė, nes dailininkas sakė: „Neturiu talento kančiai“²⁸. Tai paaiškina jo begalinį norą ištrūkti iš suspaustos erdvės, mėgautis gražiais dalykais.

Mykolo Žilinsko dailės galerijoje vykiančioje parodoje bus siekiama parodyti kuo daugiau įvairių kūrybos etapų, matysime ir Lietuvos publikai niekada nerodytas Gailiaus medines bei metalines skulptūras. Jas dailininkas kūrė iš buitines padargų, nulūžusių detalių, kelmų. Sujungdamas į vientisą objektą dailininkas žaidė jomis kaip ir spalvinėmis dėmėmis.

Didžiumą Prano Gailiaus darbų saugo jo dukტė Nathalie Gailius. Mykolo Žilinsko dailės galerijoje vykianti Prano retrospektyvinė paroda taps pirmąja proga jai apsilankyti tėvo gimtojoje šalyje.

Kristina CIVINSKIENĖ

- ¹ Algis Uždavinys: „Menininkų modernistų Paryžiui būdinga ypatinga egzistencinė mitologija, kurios kerinčią galią galėtume prilyginti magijai“ // Lietuvos Paryžiuje. Parodos katalogas. – 2010, p. 4.
- ² Parodą „Lietuviai Paryžiuje: Neemija Arbitblatas, Pranas Gailius, Vytautas Kasiulis, Žibuntas Mikšys, Antanas Mončys“ 2010 m. gegužės 10–birželio 20 d. M. Žilinsko dailės galerijoje parengė Edvidas Žukas ir Valdas Papievis.
- ³ Parodą „Sveikas, Paryžiau! Litvakų dailininkų kelias“ 2014 m. sausio 30–kovo 30 d. M. Žilinsko dailės galerijoje surengė Lietuvos išeivijos dailės fondas.
- ⁴ Parodą „Šiuolaikinis prancūzų ekspresionizmas ir ne tik“ 2017 m. lapkričio 9–gruodžio 31 d. M. Žilinsko dailės galerijoje surengė VšĮ „Menų tiltas“.
- ⁵ Vieni pirmųjų – 1980 m. M.K. Čiurlionio dailės muziejų pasiekė į JAV emigravusio dailininko V.K. Jonyno (1907–1997) darbai; 1984 m. M.B. Stankūnienė (1925–2017) muziejui dovanojo savo 205 vnt. piešinių ir eskizų rinkinį.
- ⁶ Prano Gailiaus autorinių knygų paroda „Iš lietuviškų minčių ir žodžių“ 2004 m. gegužės 7–birželio 20 d. Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje.
- ⁷ Retrospektyvinė Prano Gailiaus paroda „Pranas: vaizdinės abstrakcijos“ surengta 2005 m. birželio 22–rugpjūčio 22 d. Radvilų rūmuose, rugsėjo 7–lapkričio 7 d. Mažeikių muziejuje. Parodų organizatorius – Lietuvos dailės muziejus.
- ⁸ Pranas: vaizdinės abstrakcijos. Retrospektyvinė Prano Gailiaus paroda / Katalogą sudarė Regina Urbonienė. – Vilnius, 2005.
- ⁹ Dokumentinė laida „Legendos“. Laidoje dalyvauja: R. Gombrovich, J.-M. Bellemain, V. Papievis, V. Žukas, E. Žukas. Laidos vedėja – A. Stonytė, režisierius – A. Stonys. „Legendos. P. Gailius“ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/35977/legendos-p-gailius>
- ¹⁰ Pranas Gailius. Kūryba / Sudarė Simona Makselienė. – Vilnius, 2011.
- ¹¹ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/35977/legendos-p-gailius>
- ¹² Biografija be biografijos / Praną Gailių kalbina Simona Makselienė // Pranas Gailius. Kūryba, p. 21.
- ¹³ Ten pat, p. 21.
- ¹⁴ Ten pat, p. 21.
- ¹⁵ <http://www.haut-pave.org/galerie/artistes/>
- ¹⁶ Pranas Gailius. Kūryba, p. 23.
- ¹⁷ Ten pat.
- ¹⁸ Gailius: „Supratau, kad Omaro Chajamo tekstai man atėjo taip, lyg žmona būtų juos man pasiuntusi“. Ten pat, p. 23.
- ¹⁹ Gailius: „Pirmoji lietuviška siuita“, kuri yra Milašiaus verstų liaudies dainų interpretacija, kyla iš pažinties su muzika“ / Iš Gailiaus pokalbio su S. Makseliene. Ten pat, p. 25.
- ²⁰ Gintarė ČIULADAITĖ. P. Gailiaus parodoje – žinutė iš Prancūzijos. <https://www.lzinios.lt/lzinios/kultura-ir-pramogos/p-gailiaus-parodoje-zinute-is-prancuzijos/185583>
- ²¹ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/35977/legendos-p-gailius>
- ²² Regina URBONIENĖ. Žemiškos nežemiškos Prano Gailiaus vaizdinės abstrakcijos // Pranas Gailius. Kūryba, p. 9.
- ²³ 1981 m. dailininkas suformulavo savo kūrybinį *credo*, kurį publikavo žurnale „Arts Magazine“. 2004 m. jį pakoregavo lietuviškai. Ten pat, p. 12.
- ²⁴ „Esu girdėjęs žemę šnekant su dangum“ / Pasikalbėjimas su Pranu Gailiumi <http://laiskailietuviams.lt/index.php/1967m-8-rugsejis/2635-esu-girdejes-zeme-snekant-su-dangum>
- ²⁵ Pranas Gailius. Kūryba, p. 111.
- ²⁶ Antanas ANDRIJAUSKAS. Erdvės ir kaligrafizmo triumfas Prano Gailiaus lyrinėje abstrakcijoje // LOGOS 77. – 2013, spalį–gruodis, p. 83.
- ²⁷ Valdas PAPIEVIS. Prano Gailiaus paroda „Arkos“ galerijoje. – 2009-09-04 <https://www.tv3.lt/naujiena/naujienos/307832/prano-gailiaus-paroda-arkos-galerijoje>
- ²⁸ Jolita LINKEVIČIŪTĖ. Pranas Gailius: „Neturiu talento kančiai“ <http://www.santarve.lt/aktualijos/kultura/pranas-gailius-neturiu-talento-kanciai/>

Pranas GAILIUS. *Giorno XV*. 1989. Drobė, aliejus. 40 x 30 cm. Nathalie Gailius nuosavybė. Audriaus KAPČIAUS nuotrauka